

PÁTÁ A ŠESTÁ KAPITOLA PRVNÍ KNIHY TEMNÉ NOCI
komentář

PÁTÁ KAPITOLA
Hněv

5,1

Už první odstavec nové kapitoly podává zcela dostačující obraz další ze série kořenů našich „nedokonalostí“ (*imperfecciones*), které mají být očištěny působením Boha v procesu, který Jan od Kříže nazývá *temná noc*.

Mluví o bažení, žádostivosti či dychtivosti (*concupiscencia*), která ovládá duchovní choutky začátečníků a působí, že se dopouští *chyb, které plynou z neřesti hněvu*. Podle španělského mystika se tato tendence objeví sotva pomine první vychutnávání si duchovních zážitků a namísto nich se objeví *vyprahlost, rozmrzelost a nechut* (*sinsabor*). Ty pak provází i všechno ostatní, co děláme. Snadno nás rozčílí každá maličkost a chvílemi se stáváme pro své okolí zcela nesnesitelnými. Obvykle k tomu dochází po zvlášť „zdařilé“ modlitbě: když skončí, máme dojem, jako bychom byli odtrženi od něčeho dobrého a dolehne na nás rozmrzelost.

Co si podle mystika počít:

- stále si můžeme zvolit, zda se necháme rozmrzelostí dále unášet
- vyplatí se přijmout, že tu není řeč o vině, ale o nedokonalosti začátečníků
- cesta k uzdravení vede přes tuto vyprahlost a nechut/tíseň

5,2

Jiný obvyklý typ duchovní závady spojený s neřestí hněvu představuje *zlost na druhé lidi a na jejich poklesky*, souzení a kritika druhých, tendence stávat se soudci toho, co je dobré a zlé (pravý opak duchovní mírnosti).

5,3

Další typ představuje *zlost obrácená proti sobě*, protože dobře vnímáme vlastní chyby a velké sny o svatosti, jichž nejsme schopni dosáhnout v nás probouzí netrpělivost a vztek. Čím více předsevzetí, tím více pádů a tím více zlosti, protože tu schází trpělivost čekat, až nám Bůh sám dopřeje pokrok a není tu jiné cesty, než očista nocí.

Jan od Kříže hovoří ještě o jedné zvláštní variantě, kterou je tak úporná snaha o pokrok a trpělivost, že by snad Bůh ocenil, kdyby jí bylo méně.

ŠESTÁ KAPITOLA
Nestřídmost

6,1

O náruživosti, nestřídmosti (*gula espiritual*) má Jan v úmyslu pojednat šířeji, protože snad není kdo by jí nebyl trochu postižen. Rodí se podle něj velmi přirozeně z požitku (*sabor*), který zpočátku přináší náš ponor do duchovních

cvičení. Počáteční úspěch nás tak navnadí, že v nás probouzí snahu, aby nám nikdy nechyběl, ale přestáváme přitom pečovat o čistotu a rozvážnost (*discreción*), přeháníme to s různými úkony pokání, nebo se vysilujeme postěním víc než je zdrávo, celkově nám chybí zdravý řád a nejsme ochotni si nechat v tomhle ohledu moc poradit (ba často dokonce děláme pravý opak toho, co nám radí druzí lidé).

6,2

Podle španělského mystika jde o *jeden z nejhorších neduhů duchovní cesty*, protože tu schází zdravá míra a rozlišování a také poslušnost. Ta sama by totiž byla dostatečným pokáním pro naši racionalitu a pro to, abychom se naučili rozlišovat a jednak přiměřeně tomu, co ta která situace vyžaduje. Úkony tělesného pokání jsou podle něj samy o sobě prostě jen zvířecké – necháváme se vláčet našimi choutkami a zálibami jako zvířátka. Namísto ctností se v nás posiluje pýcha a roste nestřídmost.

Intenzita našich choutek sílí: měníme, přidáváme a obměňujeme to, co nám druzí říkají, že bychom měli dělat, protože máme problém se podřídit. A to do té míry, že ve chvíli, kdy je nám zadán nějaký zcela konkrétní úkol, ztrácíme chuť ho udělat. Jsme natolik zaměřeni na to, co nás přitahuje, že pouze v tom nacházíme duchovní požitek a slast.

6,3

Mnozí lidé se tu vzpouzí proti svým duchovním doprovázejícím a vymáhají na nich, aby dostali to, co chtějí. Když se jim toho nedostane, jsou jako malé děti, kterým někdo nedovolí dělat si, co chtějí: jsou protivné, rozmrzelé, ubrečené.

Bylo by dobré nahlédnout, že *hmací silou je tu slast (požitek) a vlastní vůle*, ty se nám v takové situaci stávají bohem. Pokud nám tuto modlu chce někdo vzít, objeví se smutek a křehkost, jsme schopni naši cestu vzdát.

„Myslí si totiž, že když oni sami užívají a naplňují svá přání, že právě to znamená sloužit Bohu a uspokojit jeho přání.“

6,4

Někteří lidé mají *nereálný obraz sebe sama*, zejména svých slabých stránek, které si vůbec nepřipouští. Proto naléhají na zpovědníka, aby jim povolil neobvyklé úkony kajičnosti atd. a klidně budou postupovat i bez jeho svolení, protože tíhnou k tomu být sami sobě zákonem a měřítkem toho, co je správné.

6,5

Například ve vztahu ke svátostem (Jan mluví zejm. o přijímání eucharistie) se objevuje soustředění se na pocity a prožitek, nikoliv na Boha, takže když nic intenzivně necítím, znamená to, že jsem nic neudělal. To ale podle Jana vlastně znamená uvažovat o Bohu velice nízce, vždyť užitek eucharistie je mnohem větší než „hmatatelný“ a intenzivní pocit.

6,6

Podobně sama modlitba nemá být o měření útěchy a zbožných pocitů. Je celkem obvyklé, že máme snahu přehánět, tlačit to i přes únavu a celkové vyčerpání.

Pokud jsme šli za zdravou míru a přesto se neobjevily intenzivní prožitky, máme dojem, že se nic nestalo, ztrácíme zbožnost, objevuje se znechucení a tendence zanechat modlitby, když mi to „nic nedává“ (jako děti).

To se objevuje i u lidí, kteří hodně čtou, střídají styly meditace, aby tak „ulovili“ nový duchovní zážitek.

Logickým projevem Boží péče je právě to, že jim Bůh prostě nechce dát onu vyhledávanou slast, která jim škodí a ovládá je.

6,7

Co je podle Jana ještě horší: že jsme tím vlastně velice oslabení a nepřipravení na cestu kříže, sebezápor nás bude odpuzovat.

6,8

Léčbou je uvědomění a cesta, která nepodporuje tuto tendenci prchat od modlitby, která se nám nezdá dost výživná („oni sami se musí snažit dělat“), vedle toho pokračuje Boží starost, která „léčí v pokušeních a vyprahlostech“.

-sd-